

YAŞLI AYRIMCILIĞI: HEMŞİRELİK VE YAŞLI BAKIMI ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ

Ageism: An Example of Nursing and Elderly Care Students

İpek KÖSE TOSUNÖZ¹

Serap GÜNGÖR²

¹Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hatay

²Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Kahramanmaraş

Geliş Tarihi / Received: 21.10.2020

Kabul Tarihi / Accepted: 17.12.2020

Yayın Tarihi / Published: 25.03.2021

ÖZ

Bu çalışma, hemşirelik ve yaşlı bakımı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarını ve bu tutumları etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı tipte yapılan çalışmanın evrenini, bir üniversitenin hemşirelik bölümünde öğrenim gören 543 ve farklı bir üniversitenin yaşlı bakımı bölümünde öğrenim gören 256 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiştir. Çalışma, çalışmaya katılmayı kabul eden 559 öğrenci ile tamamlanmıştır. Veriler, “Öğrenci Bilgi Formu” ve “Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği” ile toplanmıştır. Çalışmaya katılan; tüm öğrencilerin, hemşirelik ve yaşlı bakımı öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği puan ortalamalarının sırası ile 83.31 ± 8.24 ; 83.65 ± 0.40 ve 82.76 ± 0.62 olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin okuduğu bölüm, cinsiyeti, gelir durumu, beraber yaşadığı yaşlı birey ve ebeveyni ile yaşamayı isteme durumları ile ölçek puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik, Öğrenciler, Tutum, Yaşlı Ayrımcılığı, Yaşlı Bakımı

ABSTRACT

This research has been conducted to determine the attitudes of nursing and elderly care students towards ageism and the factors affecting these attitudes. The universe of this descriptive type research has been constituted of 543 students studying in the nursing department of a university and 256 students studying in the elder care department of another university. No sample selection has been made in the study. The study has been completed with 559 students who agreed to participate in the study. The data has been collected by “Student Information Form” and “Ageism Attitude Scale”. The scale mean scores of; all students, nursing and elderly care students have been determined to be 83.31 ± 8.24 ; 83.65 ± 0.40 and 82.76 ± 0.62 respectively. A significant difference has been found between the students’ department of study, gender, income status, the elderly person with whom he/she lived, and desire to live with parents and scale mean scores ($p < 0.05$). The students have been determined to have a positive attitude towards ageism.

Keywords: Ageism, Attitude, Elderly Care, Nursing, Students

GİRİŞ

Yaşlanma, zamana bağlı olarak organizmanın hücre, doku ve sistemlerinde meydana gelen geri dönüşümsüz fonksiyonel ve yapısal değişimleri kapsayan bir süreçtir (Çunkuş, Yiğitoğlu, ve Akbaş, 2019; Yeşilot, Demirci, ve Öztunç, 2020). Sağlık hizmetlerindeki bilimsel ve teknolojik gelişmelerin olması, koruyucu ve tedavi edici yöntemlerin gelişmesi, sağlığın geliştirilmesine ilişkin farkındalığın ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının artması gibi faktörler yaşlı nüfus oranını artırmıştır (Karadağ, 2018). 2018 yılı verilerine göre yaşlı nüfusu dünyada % 9.1, Türkiye’de ise % 8.8’dir. 2050 yılı için bu oranların sırası ile % 22 ve % 20.8 olacağı öngörülmektedir (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni, 2019; Tekin ve Kara, 2018; Türkiye İstatistik Kurumu, 1935-2019). Dünyadaki ve Türkiye’deki oranlarına bakıldığında dünyanın ve ülkemizin yaşlı bir nüfusa sahip olduğu söylenebilir (Boz vd., 2017).

Fizyolojik bir süreç olan yaşlılıkta üretkenlikte azalma, rol ve statü değişiklikleri, fonksiyonel yetersizlikler, kronik hastalıklarda artma gibi çeşitli ekonomik, sosyal, psikolojik ve fiziksel sorunlar yaşanabilmektedir. Yaşlı bireylerin sağlık hizmetine başvurularının ve destek gereksinimlerinin artmasına neden olan bu sorunlar, toplumun yaşlı bireyleri bağımlı ve topluma yük olarak görmesine; yaşlılığı ise patolojik bir süreç olarak algılamasına neden olmaktadır. Toplumun yaşlı bireylere, yaşlanma ve yaşlılık sürecine karşı oluşan bu olumsuz algı ve tutumları yaşlı ayrımcılığına neden olmaktadır (Boz vd., 2017; Kaçan, Dibekli, ve Akkan, 2018; Olak ve Tümer, 2017).

Yaşlı ayrımcılığına ilişkin literatürde ortak bir tanım bulunmamaktadır. Yaşlı ayrımcılığı kavramı ilk kez 1969 yılında yaşlı bireylere yönelik ön yargıyı ve ayrımcılığı belirtmek amacıyla kullanılmıştır. Yaşlı ayrımcılığı, bir bireye sadece yaşı sebebi ile gösterilen farklı tavır, ön yargı, davranış ve eylemleri kapsayan çok boyutlu bir kavramdır (Vefikuluçay Yılmaz ve Terzioğlu, 2011). Toplumda “ayrımcılık” kavramı olumsuz anlamlar çağrıştırmasına karşın olumlu yönlerinin de olduğu ve yaşlı bireylere yönelik pozitif ayrımcılığı da kapsadığı belirtilmektedir (Altun ve Demirel, 2020).

Küresel anlamda içinde bulunduğumuz Yeni Tip Koronavirüs Hastalığı (Covid-19), yaşlanan nüfusun ortaya çıkan hastalıklara karşı savunmasızlığını, yaşlı sağlığına yönelmemiz gerektiğini ve yaşlı sağlığının korunmasının, küresel sağlığın sürdürülmesindeki önemini göstermiştir (Koff ve Williams, 2020). Bu nedenle her dönemde olduğu gibi günümüzde de yaşlı bireylerin sağlığını doğrudan etkileyen yaşlı ayrımcılığı kavramının önemi göz ardı edilemez (Altay ve Aydın, 2015; Çilingir, Bulut, ve Hintistan, 2017).

Yaşlı ayrımcılığının sıkça yaşandığı alanlardan biri sağlık hizmetleridir (Yeşilot vd., 2020). Literatürde sağlık profesyonellerinin yaşlı bireylere bakım vermektan kaçındıkları, yaşlı bireylerin yaşadıkları sağlık sorunlarını normal olarak kabul ettikleri ve yaşlı bireyler yerine yakınlarına sağlık durumları ile ilgili bilgileri verdikleri belirtilmektedir (Karadağ, İnkaya, ve Karatay, 2012; Kılıç, 2017). Sağlık profesyonellerinin hasta/sağlıklı bireylerle kurdukları iletişimin temelinde tutumlar yer almaktadır. Dolayısıyla sağlık profesyonellerinin yaşlılara yönelik olumlu bir bakış açısı ve tutuma sahip olmaları önemlidir (Altun ve Demirel, 2020). Sağlık profesyonellerinin yaşlı bireylere ve yaşlanmaya ilişkin algı ve tutumları, yaşlı bireylere verilen sağlık hizmetine yön veren ve bakımın niteliğini etkileyen bir faktördür (Bulut ve Çilingir, 2016; Kolcu ve Küçük, 2017). Sağlık ekibi içerisinde yer alan hemşire ve yaşlı bakım teknikerleri, çeşitli alanlarda sağlıklı/hasta olan yaşlı bireylerle en sık etkileşimde bulunan sağlık profesyonelleridir (Altay ve Aydın, 2015). Konu ile ilgili literatür tarandığında geleceğin sağlık profesyonelleri olan hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bireylere bakım vermeye hazırlanmasında; bakımın önündeki engellerin belirlenmesi, bu engelleri aşmak için yenilikçi stratejilerin geliştirilmesi ve empatiyi güçlendirmek için pedagojik değişime duyulan ihtiyaç vurgulanmıştır (McAllister, Ryan, Dodd, Goldenberg, ve Brien, 2020). Bu nedenle hemşirelik ve yaşlı bakımı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi, mevcut durumun ortaya konması açısından yararlı olacaktır. Konu ile ilgili ulusal ve uluslararası ölçekteki çalışmalar incelendiğinde, sağlık alanı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirildiği çalışmaların olduğu görülmeye karşın (Lambrinou, Sourtzi, Kalokerinou, ve Lemonidou, 2009; Köse vd., 2015; Yazıcı, Kalaycı, Kaya, ve Tekin, 2016; Yılmaz ve İnce, 2017; Zverev, 2013) hemşirelik ile yaşlı bakımı öğrencilerinin birlikte değerlendirildiği çalışmalar sınırlıdır (Can, Işık, Erenoğlu, Tambağ, ve Halidi, 2019; Yazıcı vd., 2016; Yılmaz ve İnce, 2017). Dolayısıyla, bu çalışmada hemşire ve yaşlı bakımı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Tanımlayıcı ve kesitsel nitelikte bir çalışmadır.

Evreni ve Örneklem

Çalışmanın evrenini 2019-2020 eğitim-öğretim yılında bir devlet üniversitesinin 543 hemşirelik öğrencisi ile başka bir devlet üniversitesinin 256 yaşlı bakımı öğrencisi olmak üzere toplam 799 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiş, evreninin

tümü örnekleme dâhil edilmiştir. Çalışma, 346 hemşirelik ve 213 yaşlı bakımı öğrencisi olmak üzere toplam 559 öğrenci ile (katılım oranı % 69.9) tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışma verileri 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar dönemi süresince online anket yöntemi ile Google Documents üzerinden “Öğrenci Bilgi Formu” ve “Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ)” ile toplanmıştır.

Öğrenci Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından literatürden (Can vd., 2019; Yeşilot vd., 2020) yararlanılarak oluşturulan bu form, öğrencilerin sosyodemografik özellikleri (yaş, sınıf, cinsiyet, gelir durumu, en uzun süre yaşanan yer, ailenin en uzun yaşadığı yer, aile tipi, kardeş sayısı) ile yaşlı bireylerle yaşamaya yönelik deneyim ve görüşlerinin (yaşlı birey ile aynı evde yaşama, birlikte yaşanan yaşlı birey, beraber yaşama süresi, evlendikten sonra ebeveynleri ile birlikte yaşama isteği) yer aldığı 12 soruyu içermektedir.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ): Bu ölçek, Vefikuluçay Yılmaz ve Terzioğlu tarafından geliştirilmiştir (Vefikuluçay Yılmaz ve Terzioğlu, 2011). Ölçek, 23 maddeyi içermekte olup “Yaşlılığın Yaşamını Sınırlama”, “Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık” ve “Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık” olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. “Yaşlılığın Yaşamını Sınırlama” alt boyutu; toplumun yaşlı bireyin sosyal yaşamını sınırlamaya ilişkin inanç ve algılarını; “Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık” alt boyutu toplumun yaşlı bireye yönelik olumlu inanç ve algılarını ve “Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık” alt boyutu ise toplumun yaşlı bireye yönelik olumsuz inanç ve algılarını içermektedir. Ölçek, “Kesinlikle katılmıyorum (1)”, “Katılmıyorum (2)”, “Kararsızım (3)”, “Katılıyorum (4)”, “Tamamen katılıyorum (5)” seçeneklerini içeren 5’li likert tipi bir ölçektir. Ölçekteki olumlu tutum cümleleri düz, olumsuz tutum cümleleri ise ters şekilde puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek minimum puan 23, maksimum puan 115’tir. Ölçek alt boyutlarından alınabilecek minimum ve maksimum puanlar ise; yaşlılığın yaşamını sınırlama için 9-45, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık için 8-40 ve yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık için 6-30 olarak belirtilmektedir. Toplam puanın yüksek olması, yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumların olumlu olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.80’dir. Bu çalışmada ise 0.57 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Yöntemi

Çalışma verileri Şubat-Mayıs 2020 tarihleri arasında online ortamda Google Documents üzerinden toplanmıştır. Öğrencilere iletilen online anketlerde çalışmanın amacı hakkında bilgi

verilerek; çalışmanın gönüllülük esasına dayandığı açıklanmıştır. Anket formlarını online ortamda dolduran öğrencilerin çalışma için gönüllü olduğu kabul edilmiştir. Çalışma, araştırmanın yapıldığı 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar dönemi süresince veri toplama araçlarını online olarak dolduran 559 öğrenci ile tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde Statistical Package for Social Science (SPSS) 16 paket programı kullanılmıştır (SPSS, 2007). Verilerin normallik kontrolünde Shapiro Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testi, varyansların homojenliğinin kontrolünde Levene testi kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde, tanımlayıcı istatistikler ile Student's t testi, Mann Whitney U testi ve Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Bütün analizlerde istatistiksel anlamlılık seviyesi 0.05 olarak alınmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Çalışma için veri toplamaya başlanmadan önce ilgili üniversitenin Klinik Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu (04.03.2020 tarihli, 2020/05 oturum nolu, 34 karar no) tarafından etik onay verilmiştir. Bunun yanında ilgili kurumların dekanlığından yazılı kurum izinleri alınmıştır. Öğrencilere iletilen online anketlerde çalışmanın gönüllülük esasına dayandığı açıklanmış olup anketleri dolduran öğrencilerin onam verdikleri kabul edilmiştir. Öğrenciler anketleri isim belirtmeksizin tamamlamışlardır. Çalışma boyunca Helsinki deklarasyonuna uygun hareket edilmiştir.

BULGULAR

Öğrencilerin yaş ortalamaları 20.89 ± 2.61 yıl olup %73.2 oranı ile çoğunluğu kadındır. Öğrencilerin %58.7'sinin gelirinin giderine denk olduğu, %43.6'sının en uzun süre ve %41.3'ünün ailesinin ilçede yaşadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin %81.2'si çekirdek aile yapısına sahip olduğunu ve %96.4'ü kardeşinin olduğunu belirtmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı (n=559)

Özellikler	Hemşirelik öğrencileri (n=346)		Yaşlı Bakımı öğrencileri (n=213)	
	$\bar{x} \pm Ss^*$		$\bar{x} \pm Ss^*$	
Yaş	21.00±2.19		20.72±3.17	
	n*	%*	n*	%*
Sınıf**				
1.sınıf	116	33.5	113	53.1
2.sınıf	87	25.1	100	46.9
3.sınıf	75	21.7	-	-
4.sınıf	68	19.7	-	-
Cinsiyet				

Kadın	254	73.4	155	72.8
Erkek	92	26.6	58	27.2
Gelir durumu				
Gelir<Gider	96	27.7	92	43.2
Gelir= Gider	218	63.0	110	51.6
Gelir >Gider	32	9.2	11	5.2
En uzun yaşanılan yer				
İl merkezi	122	35.3	122	57.3
İlçe	151	43.6	49	23.0
Köy	73	21.1	42	19.7
Ailenin en uzun yaşadığı yer				
İl Merkezi	125	36.1	122	57.3
İlçe	143	41.3	47	22.1
Köy	78	22.5	44	20.7
Aile tipi				
Çekirdek aile	269	77.7	185	86.9
Geniş aile	58	16.8	19	8.9
Parçalanmış aile	19	5.5	9	4.2
Kardeş sahibi olma				
Evet	331	95.7	208	97.7
Hayır	15	4.3	5	2.3

* n: Sayı, %: Yüzde, \bar{x} : Ortalama, Ss: Standart sapma

**Sağlık Bilimleri Fakültesi 4 yıl, Sağlık Meslek Yüksekokulu 2 yıllık eğitim vermektedir.

Öğrencilerin %56.1'i yaşlı ile birlikte aynı evde yaşadığını, %44.8'i hem büyükanne hem de büyükbaba ile birlikte yaşadığını, %75.1'i 5 yıldan az süredir yaşlı bireyler ile birlikte yaşadığını ve %57.5'i evlendikten sonra kendi ailesi ile yaşamayı istediklerini belirtmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Yaşlı Birey ile Yaşamaya Yönelik Deneyim ve Görüşlerine İlişkin Özelliklerinin Dağılımı

Özellikler	Hemşirelik öğrencileri (n=346)		Yaşlı Bakımı öğrencileri (n=213)	
	n*	%*	n*	%*
Yaşlı ile birlikte aynı evde yaşama				
Evet	152	43.9	121	56.8
Hayır	194	56.1	92	43.2
Birlikte yaşanan yaşlı birey				
Büyükbaba ve büyükanne	68	44.8	58	48.0
Büyükbaba	61	40.1	48	39.7
Büyükbaba	11	7.2	12	9.9
Diğer**	12	7.9	3	2.4
Beraber yaşama süresi				
5 yıldan az	260	75.1	80	37.6
5-10 yıl	35	10.1	17	45.5
10 yıldan fazla	51	14.7	24	56.8
Evlendikten sonra ebeveyn ile birlikte yaşama isteği				
Evet	199	57.5	158	74.2
Hayır	147	42.5	55	25.8

* n: Sayı, %: Yüzde. **Diğer: Hala, amca,teyze

Öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalaması 83.31 ± 8.24 'tür. Öğrencilerin "yaşlının yaşamını sınırlama" alt boyut puan ortalamasının 34.66 ± 3.70 , "yaşlıya yönelik olumlu

ayrımcılık” alt boyut puan ortalamasının 30.88 ± 4.20 ve “yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık” alt boyut puan ortalamasının 17.77 ± 3.68 olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin YATÖ Toplam Puan ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=559)

YATÖ alt boyutları	Hemşirelik (n=346)		Yaşlı Bakımı (n=231)		Tüm öğrenciler (n=559)		Cronbach Alfa
	$\bar{x} \pm Ss^*$	Min-Maks*	$\bar{x} \pm Ss$	Min-Maks	$\bar{x} \pm Ss$	Min-Maks	
Yaşlının yaşamını sınırlama	34.87 \pm 0.17	19-43	34.32 \pm 0.30	14-43	34.66 \pm 3.70	14-43	0.48
Yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık	30.72 \pm 0.20	14-39	31.13 \pm 0.32	18-39	30.88 \pm 4.20	4-39	0.72
Yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık	18.05 \pm 0.18	8-28	17.30 \pm 0.27	6-30	17.77 \pm 3.68	6-30	0.59
YATÖ toplam puan	83.65\pm0.40	46-102	82.76\pm0.62	59-107	83.31\pm8.24	46-107	0.57

* \bar{x} : Ortalama, Ss: Standart Sapma, Min: Minimum, Maks: Maksimum

Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm ile “yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık” ($p=0.010$); cinsiyetleri ile “yaşlının yaşamını sınırlama” ($p=0.049$) ve “yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık” ($p=0.003$); gelir durumları ile “yaşlının yaşamını sınırlama” ($p=0.019$) alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Buna göre hemşirelik öğrencilerinin “yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık” puan ortalamalarının yaşlı bakımı öğrencilerine göre; kadın öğrencilerin “yaşlının yaşamını sınırlama” alt boyut puan ortalamalarının erkek öğrencilere göre; erkek öğrencilerin “yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık” alt boyut puan ortalamalarının kadın öğrencilere göre ve geliri giderinden fazla olan öğrencilerin “yaşlının yaşamını sınırlama” alt boyut puan ortalamalarının geliri giderinden az ya da geliri giderine eşit olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre YATÖ Toplam Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=559)

Özellikler	n*	%*	Yaşlının yaşamını sınırlama	Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	YATÖ Toplam
			$\bar{x} \pm Ss^*$	$\bar{x} \pm Ss^*$	$\bar{x} \pm Ss^*$	$\bar{x} \pm Ss^*$
Yaş ($\bar{x} \pm Ss^*=20.89 \pm 2.61$)						
Bölüm						
Hemşirelik	213	38.1	34.87 \pm 0.17	30.72 \pm 0.20	18.05 \pm 0.18	83.65 \pm 0.40
Yaşlı Bakımı	346	61.9	34.32 \pm 0.30	31.13 \pm 4.71	17.30 \pm 0.27	82.76 \pm 0.62
<i>İstatistiksel analiz ve olasılık**</i>			Z=-1.068	Z=-1.283	Z=-2.569	Z=-1.464
			p=0.286	p=0.199	p=0.010	p=0.143

Cinsiyet						
Kadın	409	73.2	34.87±0.17	30.62±0.20	17.87±0.17	83.38±0.40
Erkek	150	26.8	34.08±0.32	31.56±0.36	17.49±0.31	83.14±0.69
<i>İstatistiksel analiz ve olasılık</i>			Z=-1.969	Z=-2.929	t=1.087	Z=-0.046
			p=0.049	p=0.003	p=0.277	p=0.963
Gelir durumu						
Gelir<Gider ¹	188	33.6	34.11±0.28	30.42±0.35	17.04±0.28	81.59±0.66
Gelir= Gider ²	328	58.7	34.92±0.18	31.03±0.21	17.96±0.18	83.91±0.41
Gelir >Gider ³	43	7.7	35.09±0.68	31.69±0.57	19.51±0.66	86.30±1.28
<i>İstatistiksel analiz ve olasılık</i>			χ ² =7.906	χ ² =2.117	t=1.087	t=0.298
			p=0.019(1-3)	p=0.347	p=0.277	p=0.766
En uzun süre yaşanılan yer						
İl merkezi	244	43.6	34.84±0.21	30.57±0.27	18.09±0.22	83.50±0.52
İlçe	200	35.8	34.49±0.25	31.09±0.25	17.44±0.27	83.03±0.55
Köy	115	20.6	34.58±0.40	31.15±0.47	17.66±0.35	83.40±0.85
<i>İstatistiksel analiz ve olasılık</i>			χ ² =0.347	χ ² =3.063	χ ² =3.405	χ ² =0.464
			p=0.841	p=0.216	p=0.182	p=0.793
Ailenin en uzun yaşadığı yer						
İl Merkezi	247	44.2	34.80±0.21	30.62±0.26	18.17±0.22	83.61±0.51
İlçe	190	34.0	34.66±0.26	31.19±0.25	17.63±0.27	83.50±0.57
Köy	122	21.8	34.36±0.38	30.90±0.45	17.16±0.34	82.43±0.81
<i>İstatistiksel analiz ve olasılık</i>			χ ² =0.126	χ ² =2.099	χ ² =4.712	χ ² =1.078
			p=0.939	p=0.350	p=0.095	p=0.583
Aile tipi						
Çekirdek aile	454	81.2	34.68±0.17	30.81±0.19	17.69±0.17	83.20±0.37
Geniş aile	77	13.8	34.90±0.37	31.40±0.48	18.22±0.40	84.53±0.92
Parçalanmış aile	28	5.0	33.60±0.79	30.53±1.02	17.75±0.78	81.89±2.21
<i>İstatistiksel analiz ve olasılık</i>			χ ² =1.596	χ ² =1.984	χ ² =1.989	χ ² =1.577
			p=0.450	p=0.371	p=.370	p=0.454
Kardeşe sahip olma						
Evet	539	96.4	34.64±0.15	30.89±0.17	17.72±0.15	83.26±0.35
Hayır	20	3.6	35.20±0.76	30.60±1.11	19.05±0.87	84.85±2.10
<i>İstatistiksel analiz ve olasılık</i>			Z=-0.648	Z=-0.308	Z=-1.173	Z=-0.516
			p=0.517	p=.758	p=0.241	p=0.606

* n: Sayı, %: Yüzde, X: Ortalama, Ss: Standart sapma

** t: Student's t testi, Z: Mann Whitney U testi, χ²:Kruskal-Wallis testi

Öğrencilerin beraber yaşadığı yaşlı birey ile “yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık” alt boyut puan ortalaması arasında ve evlendikten sonra ebeveynleri ile yaşamayı isteme durumları ile “YATÖ toplam” ve “yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık” alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Buna göre büyükbabası ile yaşayanların büyükannesi ile yaşayanlara göre ve büyükbaba ve büyükannesi haricinde diğer yaşlı bireyler ile birlikte yaşayanların büyükanneleri ile yaşayanlara göre “yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık” alt boyut puan ortalamalarının; evlendikten sonra ebeveynleri ile yaşamayı isteyen öğrencilerin “YATÖ toplam” ve “yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık” alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p=0.012$; $p=0.000$; $p=0.000$).

Tablo 5. Öğrencilerin Yaşlı/Yaşlılar ile Yaşamaya Yönelik Deneyim ve Görüşlerine İlişkin Özelliklerine Göre YATÖ Toplam Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=559)

Özellikler	n*	%*	Yaşlının yaşamını sınırlama $\bar{x} \pm Ss^*$	Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık $\bar{x} \pm Ss^*$	Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık $\bar{x} \pm Ss^*$	YATÖ toplam $\bar{x} \pm Ss^*$
Yaşlı ile birlikte aynı evde yaşama						
Evet	273	48.8	34.86±0.21	30.96±0.27	17.66±0.22	83.49±0.53
Hayır	286	51.2	34.47±0.22	30.80±0.23	17.87±0.21	83.15±0.45
<i>İstatistiksel analiz ve olasılık**</i>			Z=-0.975 p=0.330	Z=-0.537 p=0.591	Z=-0.964 p=0.335	Z=-0.456 p=0.648
Beraber yaşanan yaşlı birey (n=273)						
Büyükbaba ve büyükanne ¹	126	46.2	34.58±3.90	31.08±4.63	17.73±3.93	83.41±8.99
Büyükanne ²	109	39.9	34.86±3.30	30.63±4.63	17.02±3.41	82.52±8.73
Büyükbaba ³	23	8.4	36.13±3.30	31.65±3.68	19.39±3.66	87.17±7.44
Diğer ^{4**}	15	5.5	35.18±3.16	31.06±3.31	19.18±3.44	85.43±8.00
<i>İstatistiksel analiz ve olasılık</i>			$\chi^2=2.811$ p=0.422	$\chi^2=1.473$ p=0.688	$\chi^2=10.980$ p=0.012 (2,3)(2,4)	$\chi^2=5.580$ p=0.134
Beraber yaşama süresi						
5 yıldan az	433	77.5	34.57±0.18	30.85±0.20	17.77±0.17	83.20±0.39
5-10 yıl	52	9.3	35.38±0.50	31.82±0.55	17.63±0.55	84.84±1.29
10 yıldan fazla	74	13.2	34.71±0.38	30.36±0.49	17.85±0.41	82.93±0.91
<i>İstatistiksel analiz ve olasılık</i>			$\chi^2=4.865$ p=0.088	$\chi^2=4.176$ p=0.124	$\chi^2=0.042$ p=0.979	$\chi^2=3.862$ p=0.145
Evlendikten sonra ebeveynleri ile birlikte yaşama isteği						
Evet	357	63.9	34.69±0.19	31.77±0.21	17.90±0.19	84.36±0.41
Hayır	202	36.1	34.61±0.26	29.30±0.28	17.54±0.24	81.46±0.60
<i>İstatistiksel analiz ve olasılık</i>			Z=-0.495 p=0.621	Z=-6.930 p=0.000	Z=-1.348 p=0.178	t=4.065 p=0.000

* n: Sayı, %: Yüzde, \bar{x} : Ortalama, Ss: Standart sapma.

** t: Student's t testi, Z: Mann Whitney U testi, χ^2 :Kruskal-Wallis testi

TARTIŞMA

Hemşirelik ve yaşlı bakımı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarını ve bu tutumları etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada, öğrencilerin YATÖ puan ortalamalarının 83.31 ± 8.24 olduğu belirlenmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlara (minimum puan 23, maksimum puan 115) göre öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir. Literatürde hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmalar bulgularımızla paralellik göstermektedir (Chi, Shyu, Wang, H.C. Chuang ve Y.H. Chuang, 2016; Düzenli, 2017; Olak ve Tümer, 2017; Söylemez, Küçükgüçlü, Tekin, Ergin, ve Yaman, 2018; Yeşilot vd., 2020). Konu ile ilgili yaşlı bakım öğrencilerinde yapılan sınırlı sayıda çalışmalara bakıldığında, Yazıcı ve arkadaşlarının hemşirelik, fizyoterapi ve yaşlı bakımı öğrencileri ile; Kolcu ve Küçük' ün ilk ve acil yardım ile yaşlı bakımı öğrencileri ile ve Yılmaz ve İnce'nin hemşirelik ve yaşlı bakımı öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin tutumlarının olumlu yönde olduğu belirlenmiştir

(Kolcu ve Küçük, 2017; Yazıcı vd., 2016; Yılmaz ve İnce, 2017). Can ve arkadaşları, yaşlı bakımı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu tutumlarının orta düzeyde olduğunu belirlemişlerdir (Can vd., 2019). Çalışma bulgularımızın aksine Köse ve arkadaşlarının sağlık alanında öğrenim gören öğrenciler ile Bleijenberg'nin Hollanda'da ve Mohammed ve Omar'ın Mısır'da hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarda ise öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik olumsuz tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir (Bleijenberg, 2012; Köse vd., 2015; Mohammed ve Omar, 2019). Çalışma bulguları arasındaki farklılığın, örnekleme farklı kültürdeki öğrencilerin dâhil olması ve öğrencilerin eğitim-öğretim müfredatlarında yaşlılık ile ilgili derslerin varlığı/içeriği ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Gelecekte sağlık ekibinin birer üyesi olacak ve yaşlı bireylere çeşitli alanlarda bakım verecek olan hemşirelik ve yaşlı bakımı öğrencilerinin yaşlılara yönelik olumlu tutuma sahip olmaları, yaşlı bireylere verecekleri bakımın kalitesini artıracaktır. Bu bilgi ışığında; çalışmamızda öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu tutumlarının, kültürümüzde yaşlı bireylere verilen önem ve saygı ile ilişkili olabileceği söylenebilir. Ayrıca bu bulgunun, günümüz yaşam koşullarında değişen toplum yapısına rağmen yaşlı bireylere yönelik geleneksel tutumun sürdürüldüğünün bir göstergesi olduğu söylenebilir. Kültürel birikime sahip ve çoğunlukla geleneklere bağlı yaşlı bireyler ile olumlu tutum doğrultusunda deneyimlenen etkileşimlerin, kültürel değerlerin gençlere aktarımı için de bir fırsat olduğu düşünülmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin devam ettiği program açısından yaşlılığa yönelik tutumlarının farklılık gösterdiği, hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bakımı öğrencilerine göre yaşlı bireye yönelik olumsuz inanç ve algılarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bulgumuz doğrultusunda hemşirelik eğitiminin, yaşlı bireylere yönelik algı ve tutumu daha olumlu yönde etkilediği ve kültürel duyarlılıklarını artırdığı söylenebilir. Bu bulgumuz mesleki eğitimin etkisinin yanı sıra yaşlı bakımı bölümü öğrencilerinin mesleki eğitimleri sürecinde yaşlı bireyler ile daha sık etkileşim içinde olmaları nedeni ile olumlu deneyimler kadar olumsuz deneyimleri de daha çok yaşamaları ile ilişkili olabilir. Çalışma bulgumuza paralel olarak Yazıcı ve arkadaşlarının farklı bir ölçek kullanarak hemşirelik, fizyoterapi ve yaşlı bakımı öğrencileri ile; Yılmaz ve İnce'nin hemşirelik ve yaşlı bakımı öğrencileri ile benzer bir ölçek kullanarak yaptıkları çalışmada da, hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bakımı öğrencilerine göre yaşlılara karşı daha olumlu tutum içinde oldukları bildirilmiştir (Yazıcı vd., 2016; Yılmaz ve İnce, 2017).

Çalışmamızda cinsiyetin “yaşlının yaşamını sınırlama” ve “yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık” alt boyut puanlarına etki ettiği belirlenmiştir. Literatürde, konu ile ilgili

hemşirelik ve/veya yaşlı bakımı öğrencilerini de kapsayan sağlık alanında eğitim gören çeşitli öğrenciler ile yapılan çalışmalar incelendiğinde; cinsiyetin tutumları etkilediğini (Ateş vd., 2018; Ayyıldız ve Evcimen, 2018; Köse vd., 2015; Özer ve Terkeş, 2014) ve etkilemediğini (Düzenli, 2017; Olak ve Tümer, 2017; Yazıcı vd., 2016; Yazıcı, Kalaycı, Kaya, ve Tekin 2015; Yılmaz ve İnce, 2017) gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Ayrıca çalışmalardaki yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumun cinsiyet faktörü açısından farklılığının, yaşlı ayrımcılığının çok boyutlu bir kavram olması ve birçok faktörden etkilenmesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada kadın öğrencilerin “yaşlılığın yaşamını sınırlama” puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu doğrultusunda kadın öğrencilerin yaşlılığın sosyal yaşamını sınırlamaya ilişkin olumsuz inanç ve algılarının daha düşük olduğu ve yaşlılığın sosyal yaşamına ilişkin daha olumlu tutumlarının olduğu söylenebilir. Can, Tambağ, Doğru, Hüzmeli ve Duman’ ın fizik tedavi ve hemşirelik öğrencileri ile ve Özer ve Terkeş’ in hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada da benzer sonuç bulunmuştur (Can, Tambağ, Doğru, Hüzmeli, ve Duman, 2020; Özer ve Terkeş, 2014). Günümüzde kadının çalışma yaşamına girmesi ile birlikte artan sosyal statüsünün, yaşlı bireylerin sosyal yaşamlarına olan algıyı da olumlu etkilediği düşünülmektedir. Çalışmamızda ayrıca erkek öğrencilerin “yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık” alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durumun günümüz toplumunda, çalışan kadın sayısındaki artışa bağlı olarak cinsiyet ayrımcılığına ilişkin farkındalığın artması ve toplumsal cinsiyet rollerinde değişime bağlı erkeklerin de bakımda aktif sorumluluk almaya yönelmesi ile ilişkili olabileceği söylenebilir. Ayrıca toplumumuzda kadınların yaşlı bireylerin bakımı gibi ciddi bir sorumluluğu üstlenmelerinin de yaşlı bireylere yönelik olumsuz tutuma neden olabileceği düşünülmektedir. Literatürde bazı çalışmalarda kadın öğrencilerin (Güven, Muz, ve Ertürk, 2012; Özer ve Terkeş, 2014) bazılarında ise erkek öğrencilerin (Ayoğlu, Kulakçı, Ayyıldız, Aslan, ve Veren, 2013; Köse vd., 2015; Mohammed ve Omar, 2019; Yılmaz, Altıok, Polat, Darıcı, ve Sungur, 2012) yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu bildirilmiştir.

Literatürde gelir düzeyinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutum ile ilişkisini araştıran çalışmalara bakıldığında Ateş ve arkadaşlarının sağlık bilimleri fakültesi öğrencileri, Ayoğlu ve arkadaşlarının hemşirelik ve tıp öğrencileri ve Düzenli’nin hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada gelir durumunun öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarını etkilediği belirlenmiştir (Ateş vd., 2018; Ayoğlu vd., 2013; Düzenli, 2017). Can ve arkadaşlarının hemşirelik ve fizik tedavi ve rehabilitasyon bölümü öğrencileri ve Köse ve arkadaşlarının hemşirelik, tıp ve sağlık meslek yüksek okulu öğrencileri ile yaptıkları çalışmada ise öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının gelir durumundan

etkilenmediği belirlenmiştir (Can vd., 2020; Köse vd., 2015). Çalışmamızda geliri giderinden çok olan öğrencilerin geliri giderinden az ve geliri giderine eşit olan öğrencilere göre “yaşlının yaşamını sınırlama” puanının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bilgi doğrultusunda ekonomik düzeyi iyi olan öğrencilerin yaşlının sosyal yaşamına ilişkin daha olumlu inanç ve algılarının söylenebilir. Düzenli’nin hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada, geliri giderine denk olan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının, geliri giderinden az olanlara göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir (Düzenli, 2017). Gelir düzeyi, bireylerin birçok ihtiyacını olduğu gibi sosyal ihtiyaçlarını da karşılamayı sağlayan ve sosyal değerleri etkileyen önemli bir faktördür (Erkenekli, Uzun, ve Gümüş, 2012). Bu nedenle gelir düzeyi düşük olan öğrencilerin, yaşlı bireyin bakım giderleri göz önünde bulundurulduğunda kendi temel gereksinimlerini karşılamada sorun yaşama düşüncesi ile yaşlı bireyin sosyal yaşamına yönelik daha olumsuz bir tutuma sahip olabilecekleri düşünülmektedir.

Literatürde yaşlı ayrımcılığına ilişkin yapılan çalışmalarda çoğunlukla yaşlı birey ile yaşama durumunun tutuma etkisi değerlendirilmiş olup birlikte yaşanan yaşlının kim olduğunun, tutum üzerine etkisini inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Altay ve Aydın’ın hemşirelik öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, yalnızca büyükanneleri ile yaşayanların “yaşlının yaşamını sınırlama” alt boyut puanlarının, herhangi bir yaşlı ile yaşamayanlara göre daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Altay ve Aydın, 2015). Vefikuluçay’ın üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada ise; birlikte yaşanan yaşlı bireyin, öğrencilerin yaşlı bireylere yönelik tutumlarını etkilemediği belirlenmiştir (Vefikuluçay, 2008). Çalışmamızda büyükbabaları ile yaşayan/yaşamış öğrencilerin büyükanneleri ile yaşayanlara göre ve büyükanne ve büyükbaba dışındaki daha uzak akrabalık derecesine sahip yaşlı bireyler ile yaşayan/yaşamış öğrencilerin yaşlılara yönelik olumsuz inanç ve algılarının daha az olduğu belirlenmiştir. Bu bulgumuz doğrultusunda, öğrencilerin birlikte yaşadıkları yaşlı bireylerden etkilendikleri ve birlikte yaşadıkları yaşlının kim olduğunun önemli olduğu söylenebilir.

Çalışmamızda evlendikten sonra ebeveynleri ile yaşayabileceğini belirten öğrencilerin ölçek toplam ve olumlu ayrımcılık alt boyut puan ortalamalarının daha fazla olduğu belirlenmiştir. Literatürde bu çalışma bulgularımızı destekleyen hemşirelik öğrencilerini de kapsayan sağlık alanında öğrenim gören öğrenciler (fizik tedavi ve rehabilitasyon ve tıp) ile yapılan çalışmalar olduğu görülmektedir (Ayoğlu vd., 2013; Can vd., 2020). Çalışma bulgularımız doğrultusunda evlendikten sonra ebeveynleri ile yaşayabileceğini belirten öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Bu durumun günümüzde değişen toplumsal yapıya rağmen kültürümüzdeki ebeveyn ve çocuk

arasındaki bağın değerinin korunduğunu göstermesi açısından sevindirici bir bulgu olduğu söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin, ileride yaşlanan ebeveynleri ile yaşamayı istemeleri, yaşlı bireylere yönelik olumlu bir tutuma sahip olmalarını da açıklar ve destekler niteliktedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sonucunda çalışmaya katılan hemşire ve yaşlı bakımı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Öğrencilerin yaşlı bireylere yönelik tutumlarının okudukları bölüm, cinsiyet, gelir durumu ve evlendikten sonra ebeveynleri ile birlikte yaşamayı isteme durumlarından etkilendiği belirlenmiştir.

Küresel olarak hızla artan yaşlı nüfusu göz önünde bulundurulduğunda, geleceğin sağlık profesyonelleri olarak hemşirelik ve yaşlı bakımı öğrencilerinin var olan olumlu algı ve tutumlarının korunması ve artırılabilmesi için eğitim programlarının geliştirilmesi ve yaşlı bireyler ile olumlu deneyimler edinebilmeleri için fırsatlar yaratılması önerilmektedir. Özellikle yaşlı bakımı öğrencilerinin, yaşlı ayrımcılığına yönelik algı ve tutumlarının belirlenmesi için daha geniş çaplı çalışmaların yapılması, konu ile ilgili yapılması gerekenlerin belirlenmesinde ve planlanmasında etkili olabilir.

KAYNAKLAR

- Altay, B., Aydın, T. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi. *Journal of Education and Research in Nursing*, 12(1), 11-18.
- Altun, A., Demirel, B. (2020). Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığıyla ilgili tutumları: Keskin MYO örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 423-434.
- Ateş, S., Ardiç, E., Yılmaz, İ., Seller, K., Erdoğan, Ç., Kuldal, C. V. (2018). Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin yaşlı bireylere yönelik tutumları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 12, 50-69.
- Ayoğlu, F. N., Kulakçı, H., Ayyıldız, T. K., Aslan, G. K., Veren, F. (2013). Attitudes of Turkish nursing and medical students toward elderly people. *Journal of Transcultural Nursing*, 25(3), 241-248.
- Ayyıldız, N. İ., Evcimen, H. (2018). Yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 6(2), 14-24.
- Bleijenberg, N. (2012). Dutch nursing students' knowledge and attitudes towards older people-A longitudinal cohort study. *Journal of Nursing Education and Practice*, 2(2), 1.
- Boz, H., Gökçe, N., Kırал, A. Ö., Mutlu, E., Selvi, N., Ünlü, D., Yılmaz, G. (2017). Sağlık bilimleri fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 2(1), 1-23.
- Bulut, E., Çilingir, D. (2016). Yaşlı ayrımcılığı ve hemşirelik bakımına yansımaları. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(5), 446-449.
- Can, R., Işık, M. T., Erenoğlu, R., Tambağ, H., Halidi, G. (2019). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu yaşlı bakımı bölümünde okuyan öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Türkiye Biyoetik Dergisi*, 6(1), 13-25.

- Can, R., Tambağ, H., Doğru, Hüzmeli, E., Duman, F. (2020). Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları: Bir üniversite örneği. *Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 68-76.
- Chi, M. J., Shyu, M. L., Wang, S. Y., Chuang, H. C., Chuang, Y. H. (2016). Nursing students' willingness to care for older adults in Taiwan. *Journal of Nursing Scholarship*, 48(2), 172-178.
- Çilingir, D., Bulut, E., Hintistan, S. (2017). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(3), 137-143.
- Çunkuş, N., Yiğitoğlu, G. T., Akbaş, E. (2019). Yaşlılık ve toplumsal dışlanma. *Geriatrik Bilimler Dergisi*, 2(2), 58-67.
- Düzenli, G. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Programı, Kıbrıs*.
- Erkenekli, M., Uzun, Z., Gümüş, Ö. D. (2012). Sosyoekonomik statü ve sosyal değerler ilişkisine yönelik bir inceleme. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 11(2), 125-147.
- Güven, Ş., Muz, G. U., Ertürk, N. E. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı değişkenlerle ilişkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2), 99-105.
- Kaçan, H., Dibekli, E., Akkan, K. (2018). Toplumda yaşayan bireylerin yaşlı ayrımcılığı tutum düzeylerinin incelenmesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 11(2), 8-15.
- Karadağ, E. (2018). Yaşlı kanser hastalarında yorgunluk. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11(4), 328-333.
- Karadağ, E., İnkaya, B. V., Karatay, G. (2012). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 28(2), 31-40.
- Kılıç, N. P. (2017). Sağlık hizmetlerinde bireysel yaşlı ayrımcılığı. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 25(3), 53-777.
- Koff, W. C., Williams, M. A. (2020). Covid-19 and immunity in aging populations-a new research agenda. *New England Journal of Medicine*, 383, 804-805.
- Kolcu, M., Küçük, K. M. (2017). Sağlık alanında öğrenim gören ön lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Kesit Akademi Dergisi*, 3(9), 203-213.
- Köse, G., Ayhan, H., Taştan, S., İyigün, E., Hatipoğlu, S., Açikel, C. H. (2015). Sağlık alanında farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 57(2), 145-151.
- Lambrinou, E., Sourtzi, P., Kalokerinou, A., Lemonidou, C. (2009). Attitudes and knowledge of the Greek nursing students towards older people. *Nurse Educ Today*, 29, 617-22.
- McAllister, M., Ryan, C., Dodd, L., Goldenberg, M., Brien, D. L. (2020). A thematic literature review of innovative strategies to prepare nursing students for aged-care. *Nurse Education Today*, 87, 104355.
- Mohammed, R. F., Omar, A. A. A. (2019). Knowledge about elderly care and its relation to ageism attitude among undergraduate nursing students. *American Journal of Nursing*, 7(1), 73-78.
- Olak, A., Tümer, A. (2017). Hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14):53-67.
- Özer, Z. C., Terkeş, N. (2014). Evaluation of nursing student's attitudes towards ageism in Turkey. *Procedia-Social And Behavioral Sciences*, 116, 2512-2515.

Söylemez, B. A., Küçükgüçlü, Ö., Tekin, D., Ergin, S. B., Yaman, A. (2018). Examining nursing students' attitudes towards the elderly and factors affecting attitudes towards the elderly. *Dokuz Eylül University E-Journal of Nursing Faculty*, 11(2), 173-179.

SPSS Inc. *SPSS for Windows. Version 16.00, Chicago, 2007.*

T. C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, *Engelli ve yaşlı istatistik bülteni*, 2019. 09 Temmuz 2020 tarihinde https://ailevecalisma.gov.tr/media/11564/eyhgm_buelten_temmuz2019.pdf adresinden erişildi.

Tekin, Ç. S., Kara. F. (2018). Dünyada ve Türkiye'de yaşlılık. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 219-229.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), *Yıllara, yaş grubu ve cinsiyete göre nüfus 1935-2019*. 09 Temmuz 2020 tarihinde https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:m8NUmmChFjgJ:https://tuikweb.tuik.gov.tr/PrelIstatistikTablo.do%3Fistab_id%3D1588+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr adresinden erişildi.

Vefikuluçay Yılmaz, D., Terzioğlu, F. (2011). Development and psychometric evaluation of ageism attitudes scale among the university students. *Turkish Journal of Geriatrics*, 14(3), 259- 268.

Vefikuluçay, D. (2008). Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*

Yazıcı, S. Ö., Kalaycı, I., Kaya, E., Tekin, A. (2015). Yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 2, 77-87.

Yazıcı, S. Ö., Kalaycı, I., Kaya, E., Tekin, A. (2016). Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 601-614.

Yeşilot, S. B., Demirci, P. Y., Öztunç, G. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 87-93.

Yılmaz, M., Altıok, M., Polat, B., Darıcı, M., Sungur, M. (2012). Genç erişkinlerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Türk Geriatri Dergisi*, 5(4), 416-423.

Yılmaz, M. Ç., İnce, F. Z. (2017). Relationship between nursing and elderly care students' attitudes towards ageism. *Belitung Nursing Journal*, 3(4), 281-296.

Zverev, Y. (2013). Attitude towards older people among Malawian medical and nursing students. *Educational Gerontology*, 39(1), 57-66.